

Facultade de Educación e Traballo Social

Presentación da Facultade

A Facultade de Educación é a escola de escolas: unha institución pública ao servizo de todas as persoas interesadas na mellora continua da educación e dos servizos sociais. Trátase dun centro universitario que se asenta sobre a historia dos centros de formación de mestres/as, educadores/as sociais e traballadores/as sociais, pero tamén sobre a historia do ensino e dos servizos sociais.

É unha facultade, polo tanto, que tenta incorporar todos os medios técnicos posibles, pero sen renunciar a un pasado que se constrúe sobre o esforzo colectivo dos profesionais e da cidadanía.

Os cambios respecto ao presente son considerables. Pero hai algo que unha facultade de educación debe contribuír a que se manteña: o espírito solidario dos veciños/as e a percepción da escola como propia, como asunto da comunidade.

Agardo que as persoas que elixen esta facultade para realizar os seus estudos teñan esa mentalidade de pertenza a un grupo que constrúe o futuro colectivo da educación e dos servizos sociais.

A oferta educativa para o próximo curso no Centro é:

Catro títulos de Grao:

- GRADO EN EDUCACIÓN INFANTIL
- GRADO EN EDUCACIÓN PRIMARIA
- GRADO EN EDUCACIÓN SOCIAL
- GRAO EN TRABALLO SOCIAL

Catro títulos de Máster:

- Master en Dificultades de Aprendizaxe e procesos cognitivos
- Master en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos
- Master en Investigación Psicosocioeducativa con Adolescentes en Contextos Escolares
- Master en Profesorado de Secundaria Obrigatoria, Bacharelato, Formación Profesional e Ensino dos Idiomas (especialidades de Orientación, Xeografía, Historia, Humanidades, Matemáticas e Tecnoloxía) Por outra banda, durante os últimos anos, a Facultade de Empresariais e Turismo, potenciou, de forma considerable a participación dos estudantes en programas de mobilidade.

Para obter máis información visita a nosa páxina web

<http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>

Equipo Decanal

O Equipo Decanal está composta polos seguintes membros:

Decana:

Dª María del Mar García Señorán

Vicedecanos/as:

D. Ramón Ángel Fernández Sobrino

Dª María del Carmen Ricoy

D. Xosé Manuel Cid Fernández

D.ª María del Pino Díaz Pereira

Secretario:

D. Antonio González Fernández

Localización

LOCALIZACIÓN DA FACULDADE.

Dirección postal:

Facultade de Ciencias da Educación

R/. Doctor Temes, s/n 32004 Ourense

A Facultade de Ciencias da Educación atópase no denominado Edificio Facultades ou Edificio de Ferro, contando ademais con outros espazos docentes situados nos pavillóns 1 e 2.

Directorio telefónico:

Conserxería: 988 387 101

Secretaría alumnado Graos : 988-387-168, 98- 387-194, 988-36-890

Secretaría alumnado Mestrados: 988 368 893

Decanato: 988-387-159

Correo electrónico:

Secretaría alumnado: secexbo@uvigo.es

Secretaría Decanato: sdexbo@uvigo.es

Máster Universitario en Desafíos das Cidades

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05M190V01101	A formalización das estruturas urbanas	1c	5
O05M190V01102	Desafíos sociais e educacionais das cidades	1c	5
O05M190V01103	Desafíos ambientais das cidades	1c	5
O05M190V01104	Desafíos tecnolóxicos das cidades	1c	5
O05M190V01105	Gobernanza e políticas urbanas	1c	5
O05M190V01106	Economía urbana	1c	5
O05M190V01201	A materialización do espazo público	2c	5

O05M190V01202	O espazo construído como patrimonio sustentable	2c	5
O05M190V01203	Sustentabilidade urbana e estilos de vida saudables	2c	5
O05M190V01204	Políticas e prácticas de inclusión e desenvolvemento en cidades sustentables	2c	5
O05M190V01205	Sistemas das cidades sustentables	2c	5
O05M190V01206	Xestión do ambiente urbano: monitorización, avaliación e minimización	2c	5
O05M190V01207	Tecnoloxías IoT e de comunicacións para a creación de cidades intelixentes	2c	5
O05M190V01208	Sistemas de información para as cidades intelixentes	2c	5
O05M190V01209	Gobernanza urbana e dereito á cidade	2c	5
O05M190V01210	Planificación, prospectiva e xestión urbana	2c	5
O05M190V01211	Economía urbana e cidades intelixentes	2c	5
O05M190V01212	Economías de aglomeración e clústeres	2c	5
O05M190V01213	Metodoloxías de investigación e plan de disertación	2c	5
O05M190V01214	Prácticas externas	2c	5

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05M190V01301	Traballo fin de máster	1c	30

DATOS IDENTIFICATIVOS**A formalización das estruturas urbanas**

Materia	A formalización das estruturas urbanas			
Código	O05M190V01101			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias

Contidos

Tema	

Planificación

Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición	

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Desafíos sociais e educacionais das cidades**

Materia	Desafíos sociais e educacionais das cidades			
Código	O05M190V01102			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	1c
Lingua impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego Portugués			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Zabalza Cerdeiriña, María Ainoa			
Profesorado	Zabalza Cerdeiriña, María Ainoa			
Correo-e	mzabalza@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A análise e estudo dos fenómenos educativos e sociais en relación ás dinámicas urbanas é un ámbito de crecente interese, máis si temos en conta como estas dinámicas afectan as rutinas e condicións de convivencia en momentos de crises, como o de emerxencia sanitaria recentemente vivido. As cidades contemporáneas presentan desafíos sociais e educacionais múltiples, complexos e heteroxéneos. As oportunidades económicas e sociais que os territorios urbanos albergan nun mundo globalizado e tecnolóxico son diversas. Así xéranse procesos creativos de diferente orde, con importantes desafíos profesionais, concéntranse talentos e entrecrúzanse culturas, mobilidades e prácticas diversas. Pero estes territorios tamén carrexan, de forma máis ou menos visible, procesos de violencia, e disrupción, desde a elitización dalgunhas zonas, a xentrificación ou a creación de bolsas de pobreza, a exclusión de persoas con discapacidade, que resultan na marxinalización e en desequilibrios sociais e espaciais. Tamén son escenarios por excelencia de resistencia, reivindicacións e loitas sociais. Por outra banda, os fenómenos educativos vinculados ás dinámicas urbanas tiveron un diverso tratamento nas últimas décadas, pero no seu maior parte, concentráronse no campo da pedagogía escolar, cun consecuente reduccionismo e escasa produción de coñecemento sobre as complexidades presentes nas relacións entre as actuais contradicións urbanas e as producións culturais e educacionais locais (Nájera, 2008). Baixo estes orzamentos, esta materia abordará os diferentes desafíos educativos e sociais, analizando as posibles sinerxías xeradas entre as dinámicas urbanas e os fenómenos educativos e sociais. Máis concretamente, no ámbito educativo centraremos na noción de pedagogía urbana, os seus pasos pioneiros e as experiencias fundantes, ampliando o seu percorrido nas últimas décadas e abordando a dimensión investigadora dos problemas da acción educativa nos espazos e territorios urbanos e as boas prácticas que neste campo fóronse desenvolvendo, mentres que os desafíos sociais urbanos que abordaremos na disciplina centraranse en tres ámbitos fundamentais, a exclusión social e a discapacidade no espazo urbano (Tucker et al, 2020), a violencia urbana e os movementos de resistencia e reivindicación social (Graham, 2010; Pavoni & Tulumello, 2020) e a patrimonialización e rexeneración urbana (Bandarin e Van Oers, 2014). Estes temas serán tratados, por unha banda, de maneira analítica e conceptual, cun enfoque global, revisando a literatura internacional, e doutra banda, cun enfoque empírico, abordando as situacións concretas dos territorios urbanos das cidades da rexión atlántica.			

Competencias

Código	
CB2	Que o estudantado saiba aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en nocas contornas ou pouco coñecidas dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
CB3	Que o estudantado sexa capaz de integrar coñecementos e enfrentarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
CB4	Que o estudantado saiba comunicar as súas conclusións -e coñecementos e razóns últimas que as sustentan- a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen abigüedades

CG1	Ser capaz de buscar e seleccionar a información útil necesaria para resolver problemas complexos, manexando con soltura as fontes bibliográficas do campo
CG5	Recoñecer a necesidade de desenvolver unha propia perspectiva crítica cos diversos procesos que poden xerar impactos negativos no espazo urbán
CE4	Intervir na análise global do desenvolvemento social das cidades
CE5	Propor medidas de diagnóstico de situacións e establecemento de plans e propostas de intervención para alcanzar as metas sociais
CT1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais tanto de Portugal como da Comunidade Autónoma de Galiza
CT2	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da vida
CT3	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía respectuosa coa cultura democrática, os dereitos humanos e a perspectiva de xénero
CT4	Desenvolver a capacidade de traballar en equipos interdisciplinares ou transdisciplinares, para ofrecer propostas que contribúan a un desenvolvemento sostible ambiental, económico, político e social
CT5	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Entender as cidades contemporáneas como ecosistemas educativos, inclusivos e sociais.	CB3 CE4 CE5 CT5
Entender a diversidade e interculturalidad como potentes pancas de cambio nos fenómenos educativos.	CB2 CB3 CB4 CG1 CE4 CE5 CT3 CT4
Comprender procesos e fenómenos de exclusión e marxinalización urbana.	CB3 CB4 CG1 CG5 CE4 CE5 CT1 CT2 CT3 CT5
Comprender conceptos e procesos e violencia urbana no mundo contemporáneo.	CB2 CB3 CB4 CG1 CE4 CE5 CT1 CT2 CT5
Entender como os procesos de patrimonialización poden promover a identidade, inclusión e cohesión territorial urbana.	CB2 CB3 CB4 CG1 CE4 CE5 CT1 CT2 CT3 CT5

Analizar, avaliar e implementar plans e programas innovadores en pedagogía urbana.

CB2
CB3
CB4
CG1
CG5
CE4
CE5
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5

Coñecer os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentables das cidades e vincularlos cos desafíos educativos e sociais das cidades contemporáneas.

CB2
CB3
CB4
CG1
CG5
CE4
CE5
CT1
CT2
CT3
CT4
CT5

Contidos

Tema

A cidade como ecosistema educativo, inclusivo e social

Procesos de exclusión e discapacidade no espazo urbano

A violencia urbana e os movementos e espazos de resistencia e reivindicación

Diversidade e interculturalidade como riqueza social no contexto urbano

Procesos educativos para a cohesión urbana e social

Procesos de exclusión e a discapacidade no espazo urbano

A dinámica dos territorios urbanos e a patrimonialización dos centros históricos como proceso identitario, de cidadanía e de competitividade urbana

Cidades educadoras

Análises de plans e programas innovadores no ámbito nacional e internacional

Esbozos para unha pedagogía urbana aliñada cos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentables das cidades.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	15	0	15
Obradoiro	15	15	30
Traballo tutelado	10	50	60
Estudo de casos	0	20	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminario	O profesorado presenta un tema ao alumnado co obxectivo de facilitar un conxunto de información con alcance concreto

Obradoiro	O profesorado da materia expón ao alumnado un problema ou problemas de carácter práctico cuxa resolución require a comprensión e aplicación dos contidos teórico-prácticos incluídos nos contidos da materia. O alumnado pode traballar a solución aos problemas expostos de forma individual ou en grupos
Traballo tutelado	O profesorado atenderá ao alumnado en sesións de titorías individualizadas e/ou en grupo dedicadas á orientación no estudo e a resolución de dúbidas sobre os contidos e traballo da materia.
Estudo de casos	Exponse ao alumnado un escenario de traballo, real ou ficticio, que presenta unha determinada problemática. O alumnado debe aplicar os coñecementos teórico-prácticos da materia para buscar unha solución á cuestión ou cuestións expostas. Como norma xeral, o estudo de casos realizarase en grupos. Os distintos grupos de traballo exporán e porán en común as súas solucións.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Seminario	O profesorado atenderán individualmente e/ou en grupo aos estudantes durante todo o proceso de aprendizaxe.
Obradoiro	O profesorado atenderán individualmente e/ou en grupo aos estudantes durante todo o proceso de aprendizaxe.
Traballo tutelado	O profesorado atenderán individualmente e/ou en grupo aos estudantes durante todo o proceso de aprendizaxe.
Estudo de casos	O profesorado atenderán individualmente e/ou en grupo aos estudantes durante todo o proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Seminario	Realizaranse exames ou probas escritas ao final da materia ou durante o transcurso da mesma, orientadas especialmente a avaliar a comprensión dos coñecementos traballados nas sesións	40	
Traballo tutelado	Seguimento continuado da evolución do alumnado e do seu traballo no marco da materia, en base a resolución de problemas e participación nas actividades formativas	10	
Estudo de casos	Avaliaranse as solucións propostas polo alumnado ás prácticas expostas. A avaliación de prácticas pode levar a cabo mediante unha corrección por parte do profesorado, unha defensa da solución achegada por parte do alumnado ante o docente correspondente ou unha presentación oral da solución desenvolvida.	50	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bosch, E. (ed.), **Educación y vida urbana: 20 años de ciudades educadoras**, Santillana, 2008

Graham, S., **Cities Under Siege. The New Urban Militarism**, Verso, 2010

Nájera, E., **Esbozos para una pedagogía urbana pertinente a los desarrollos educativos en las ciudades**, Polis: Revista Latinoamericana, 20, 2008

Bibliografía Complementaria

Bandarin, F., & Van Oers, R. (Eds.), **Reconnecting the city: the historic urban landscape approach and the future of urban heritage.**, John Wiley & Sons, 2014

Páramo, P., **Pedagogía urbana: Elementos para su delimitación como campo de conocimiento.**, Revista Colombiana de Educación, 57(2), 14-27, 2009

Pavoni, A., & Tulumello, S., **What is urban violence?**, Progress in human geography, 44(1), 49-76, 2020

Pergolis, J.C, Orduz, L. F. y Moreno, D., **Relatos de ciudades posibles. Ciudad educadora y escuela: la práctica significativa.**, Idep/Fundaurbana, 2000

Crisp, B.R. & Taket, A., **Sustaining Social Inclusion**, Oxon, 2020

Casanova, H. y Lozano, C. (coords.), **Educación, universidad y sociedad (pg. 16-42).**, Universitat de Barcelona,

Recomendacións

Outros comentarios

Recoméndase asistir e participar activamente nas sesións.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Desafíos ambientais das cidades**

Materia	Desafíos ambientais das cidades			
Código	005M190V01103			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Desafíos tecnolóxicos das cidades**

Materia	Desafíos tecnolóxicos das cidades			
Código	005M190V01104			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Gobernanza e políticas urbanas**

Materia	Gobernanza e políticas urbanas			
Código	O05M190V01105			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	1c
Língua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Economía urbana				
Materia	Economía urbana			
Código	O05M190V01106			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descriptor	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	1c
Lingua impartición	#EnglishFriendly Castelán			
Departamento	Organización de empresas e márketing			
Coordinador/a	Rivo López, Elena			
Profesorado	Rivo López, Elena			
Correo-e	rivo@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	(*)Las ciudades se han convertido en un motor de crecimiento económico, configurándose como entidades con un fuerte dinamismo para el desarrollo de nuevas iniciativas y generación y captación de talento. Al mismo tiempo, esto ha provocado grandes problemas y limitaciones para su correcta dimensión y desarrollo, acentuados por su elevado crecimiento. Entre otras cuestiones económicas a tener en cuenta para un correcto desarrollo de las urbes del siglo XXI deben considerarse la sobrepoblación, dificultades para el acceso a la vivienda, problemas de movilidad, congestión de servicios públicos, costes de capitalidad, falta de recursos financieros o el aumento de la desigualdad. Todos estos elementos tienen implicaciones y ramificaciones que debe ser debidamente analizadas desde la perspectiva económica. El objetivo de esta asignatura es proporcionar una visión general de todo lo que rodea a la economía de las ciudades y, al mismo tiempo, establecer pautas de actuación, que reduzcan la intensidad de los problemas económicos desde una óptica responsable y sostenible.			

Competencias	
Código	
CB2	Que o estudantado saiba aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en novas contornas ou pouco coñecidas dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
CB4	Que o estudantado saiba comunicar as súas conclusións -e coñecementos e razóns últimas que as sustentan- a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen abigüedades
CB5	Que o estudantado posea as habilidades de aprendizaxe que lle permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en gran medida autodirixido e autónomo
CG3	Adquirir coñecementos, ferramentas e recursos de alto nivel para cubrir as expectativas investigadoras e profesionais do estudantado e da sociedade no relativo ao estudo da Ordenación, Planificación e Xestión das cidades
CG4	Manexar conceptos, métodos e ferramentas propias da investigación na análise urbanística para planes específicos
CE7	Comprender os procesos de transformación dixital en curso, familiarizándose coas ferramentas analíticas e de modelado urbano para aplicalas nos procesos de toma de decisións (reactivos e preventivos) na planificación e xestión urbana, baseadas na información analítica
CE8	Planificar e recomendar sistemas intelixentes de recopilación de información co fin de controlar a sustentabilidade, a calidade de vida e a intelixencia urbana
CE12	Discutir as diferentes traxectorias das cidades e as diferentes opcións de política urbana
CE13	Analizar situacións máis problemáticas ou ventaxosas nun sentido dado da evolución económica
CE14	Definir escenarios e propor medidas de debate para o desenvolvemento económico a escala urbana, metropolitana ou rexional
CT2	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da vida
CT5	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Aplicar el conocimiento económico para entender el funcionamiento de las ciudades	CB2 CG3
Entender el funcionamiento de las ciudades desde una perspectiva económica	CT2

Identificar las ventajas y limitaciones de las ciudades desde la óptica de la economía	CB5 CE7 CE8 CT5
Conocer cómo las Tecnologías de la información y las comunicaciones (TICS) pueden mejorar la prestación de los servicios públicos	CG4 CT2
Saber diseñar la prestación de servicios públicos locales eficientes desde la perspectiva económica	CG3 CG4 CE8 CE14
Conocer y saber enfrentarse al nuevo paradigma urbano que suponen las ciudades inteligentes a partir del razonamiento económico	CB2 CB4 CG3 CT5
Aplicar el conocimiento de la financiación y la fiscalidad local a la resolución de los problemas económicos con los que se enfrentan las ciudades	CB4 CG3 CE13 CE14
Saber elaborar un presupuesto para gestionar de forma eficiente los ingresos y gastos a nivel local	CB4 CE12 CE13 CT2

Contidos

Tema	
TEMA 1: LA NATURALEZA DE LAS ÁREAS URBANAS	1.1. ¿Qué son las áreas urbanas? 1.2. Origen de las ciudades: ¿por qué aparecen las áreas urbanas?
TEMA 2: INCORPORACIÓN DEL SUELO Y LAS RENTAS DE LA TIERRA EN LA TEORÍA DE LA PRODUCCIÓN Y LA OFERTA	2.1. Conceptos 2.2. Teoría de la renta del suelo
TEMA 3. MODELOS DE LOCALIZACIÓN	3.1. Modelo de Von Thünen 3.2. Modelo Bid-Rent
TEMA 4. PROBLEMAS URBANOS	4.1.1 Pobreza 4.2. Mercado de la vivienda 4.3. Transporte urbano 4.4. Polución y deterioro ambiental 4.5. Caos urbanístico

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	9	27	36
Debate	2	6	8
Estudo de casos	4	12	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Lección maxistral	Exposición dos principais conceptos teóricos da materia
Debate	Comentarios de casos o situaciones planteadas por el profesor, intentando resolverlos con los conceptos de la materia
Estudo de casos	Exposición y resolución de casos con ayuda de la teoría expuesta en la sesión magistral

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Ayuda con la aplicación de los conceptos teóricos a la resolución de los casos prácticos

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Debate	Debate sobre una temática planteada por el profesor, utilizando la teoría expuesta en la asignatura	20	
Estudo de casos	Resolución de casos con ayuda de la teoría expuesta en la lección magistral	80	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Camagni R., **Economía urbana**, Antoni Bosch, 2005

Bibliografía Complementaria

Mills E.S. and Hamilton B., **Urban Economics**, Addison-Wesley Publishers Co, 1994

Richardson H.W., **Economía Regional y Urbana**, Alianza Universidad Textos, 1986

Mario Polèse y Fernando Rubiera Morollón, **Economía urbana y Regional**, Civitas, Thomson Reuters, 2009

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS				
A materialización do espazo público				
Materia	A materialización do espazo público			
Código	O05M190V01201			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				
Competencias				
Código				
Resultados de aprendizaxe				
Resultados de aprendizaxe				Competencias
Contidos				
Tema				
Planificación				
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais	
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.				
Metodoloxía docente				
	Descrición			
Atención personalizada				
Avaliación				
Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas		
Outros comentarios sobre a Avaliación				
Bibliografía. Fontes de información				
Bibliografía Básica				
Bibliografía Complementaria				
Recomendacións				

DATOS IDENTIFICATIVOS**O espazo construído como patrimonio sustentable**

Materia	O espazo construído como patrimonio sustentable			
Código	O05M190V01202			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias

Contidos

Tema	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición	

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sustentabilidade urbana e estilos de vida saudables**

Materia	Sustentabilidade urbana e estilos de vida saudables			
Código	O05M190V01203			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias

Contidos

Tema	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición	

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Políticas e prácticas de inclusión e desenvolvemento en cidades sustentables**

Materia	Políticas e prácticas de inclusión e desenvolvemento en cidades sustentables			
Código	O05M190V01204			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Profesorado	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Correo-e	francisco.aguiar@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe Resultados de aprendizaxe Competencias**Contidos**

Tema

Planificación

Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistemas das cidades sustentables**

Materia	Sistemas das cidades sustentables			
Código	005M190V01205			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Xestión do ambiente urbano: monitorización, avaliación e minimización**

Materia	Xestión do ambiente urbano: monitorización, avaliación e minimización			
Código	O05M190V01206			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Tecnoloxías IoT e de comunicacións para a creación de cidades intelixentes**

Materia	Tecnoloxías IoT e de comunicacións para a creación de cidades intelixentes			
Código	O05M190V01207			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula

Horas fóra da aula

Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición

Cualificación

Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Sistemas de información para as cidades intelixentes**

Materia	Sistemas de información para as cidades intelixentes			
Código	O05M190V01208			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición	Castelán Galego Portugués			
Departamento	Informática			
Coordinador/a	González Moreno, Juan Carlos			
Profesorado	González Moreno, Juan Carlos			
Correo-e	jcmoreno@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia impártese como materia optativa do segundo semestre do Mestrado. O principal obxectivo desta materia é proporcionar ao alumnado coñecementos básicos sobre sistemas de información no contexto das futuras cidades intelixentes.			

Competencias

Código	
CB1	CB1- Poseer e comprender coñecementos que aporten a unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación
CB2	Que o estudantado saiba aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en novas contornas ou pouco coñecidas dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
CB3	Que o estudantado sexa capaz de integrar coñecementos e enfrentarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
CB5	Que o estudantado posea as habilidades de aprendizaxe que lle permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en gran medida autodirixido e autónomo
CG1	Ser capaz de buscar e seleccionar a información útil necesaria para resolver problemas complexos, manexando con soltura as fontes bibliográficas do campo
CG2	Elaborar adecuadamente e con certa orixinalidade composicións escritas ou argumentos motivados, redactar planes, proxectos de traballo e formular hipóteses razoables
CG3	Adquirir coñecementos, ferramentas e recursos de alto nivel para cubrir as expectativas investigadoras e profesionais do estudantado e da sociedade no relativo ao estudo da Ordenación, Planificación e Xestión das cidades
CG4	Manexar conceptos, métodos e ferramentas propias da investigación na análise urbanística para planes específicos
CE1	Comprender e identificar as demandas ou necesidades das persoas, as organizacións e o medio ambiente, a fin de obter conclusións e formular alternativas que respondan aos problemas relacionados coa transformación e organización do espazo físico
CE5	Propor medidas de diagnóstico de situacións e establecemento de plans e propostas de intervención para alcanzar as metas sociais
CE7	Comprender os procesos de transformación dixital en curso, familiarizándose coas ferramentas analíticas e de modelado urbano para aplicalas nos procesos de toma de decisións (reactivos e preventivos) na planificación e xestión urbana, baseadas na información analítica
CE8	Planificar e recomendar sistemas intelixentes de recopilación de información co fin de controlar a sustentabilidade, a calidade de vida e a intelixencia urbana
CE11	Realizar procesos de análise, avaliación e diagnóstico das cidades que permitan optimizar as iniciativas promovidas polos modelos de gobernanza urbana multiescalar
CE14	Definir escenarios e propor medidas de debate para o desenvolvemento económico a escala urbana, metropolitana ou rexional
CT2	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da vida
CT5	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade
CT6	Ter a capacidade de xestionar tempos e recursos: desenvolver plans, priorizar actividades, identificar as críticas, establecer prazos e cumprilos

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias
Coñecer os sistemas de información organizacional e a súa planificación.	CB1 CB2 CB3 CB5 CG1 CG2 CG3 CG4 CE1 CE5 CE7 CE8 CE11 CE14 CT2 CT5 CT6
Estudar os fundamentos da xestión de sistemas de información.	CB1 CB2 CB3 CB5 CG1 CG2 CG3 CG4 CE1 CE5 CE7 CE8 CE11 CE14 CT2 CT5 CT6
Coñecer e comprender as principais características dos problemas presentes nas cidades intelixentes, que poden resolverse utilizando sistemas de información e empregando técnicas de intelixencia artificial.	CB3 CG1 CG3 CE7 CE8 CE11 CT2 CT6
Coñecer e comprender as principais técnicas de intelixencia artificial e seleccionar as apropiadas para resolver problemas nas cidades do futuro.	CB1 CB5 CG1 CG3 CG4 CE1 CE8 CE14 CT5 CT6

Contidos

Tema	
Sistemas de información organizacional.	Introdución Características
Planificación de sistemas de información.	Planificación: Tipos Xestión de Sistemas de Información
Caracterización do problema das cidades intelixentes.	Concepto de Cidade Intelixente Novos Sistemas de Información Tecnoloxías aplicables
Fundamentos da intelixencia artificial.	Introdución Sistemas Intelixentes Axentes e Bots

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	10	0	10
Estudo previo	0	20	20
Traballo tutelado	5	0	5
Estudo de casos	10	60	70
Práctica de laboratorio	10	10	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Seminario	Presentaranse conceptos específicos sobre o tema e propoñeráse a realización de traballos específicos sobre os mesmos que serán autorizados polo profesor
Estudo previo	Propoñeráse unha serie de lecturas sobre contidos específicos que o alumno deberá utilizar na realización dos traballos específicos asignados polo profesor
Traballo tutelado	O alumno elaborará unha memoria na que se traballarán os contidos vistos en clase e utilizaranse as lecturas propostas polo profesor

Atención personalizada**Metodoloxías Descrición**

Seminario	O profesor asesorará ao alumno na solución dos problemas que atope na comprensión dos contidos vistos e traballados ao longo do curso. O profesor empregará como apoio as ferramentas telemáticas que se atopen dispoñibles.
Estudo previo	O profesor asesorará ao alumno na solución dos problemas que atope na comprensión das lecturas propostas. O profesor empregará como apoio as ferramentas telemáticas que se atopen dispoñibles.

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Traballo tutelado	O traballo tutelado versará sobre os contidos traballados nos seminarios e nos estudos de casos propostos utilizando as lecturas e ferramentas dispoñibles.	70	CB1 CG1 CE1 CT2 CB2 CG2 CE5 CT5 CB3 CG3 CE7 CT6 CB5 CG4 CE8 CE11 CE14
Estudo de casos	Realizarase un seguimento continuado do traballo realizado polo alumno na solución dos casos de estudo propostos e nos que deberá aplicar os conceptos traballados nos seminarios.	30	CB1 CG1 CE1 CT5 CB2 CG3 CE5 CT6 CB3 CG4 CE8 CE11

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica**

Luís Amaral, João Varajão, **Planeamento de Sistemas de Información**, 978-972-722-579-8, 4, FCA, 2007

João Varajão, **A Arquitectura de Gestão de Sistemas de Informação**, 978-972-722-507-1, 3, FCA, 2005

Stuart Russel, Peter Norvig, **Artificial Intelligence: a modern approach**, 978-129-215-396-4, 3, Pearson, 2016

Bibliografía Complementaria

Adrian A. Hopgood, **Intelligent Systems for Engineers and Scientists**, 978-143-982-120-8, 3, CRC Press, 2012

Ian H. Witten, Eibe Frank, Mark A., **Data Mining: practical machine learning tools and techniques**, 978-012-804-291-5, 3, Morgan Kaufmann, 2011

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Gobernanza urbana e dereito á cidade**

Materia	Gobernanza urbana e dereito á cidade			
Código	005M190V01209			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Planificación, prospectiva e xestión urbana**

Materia	Planificación, prospectiva e xestión urbana			
Código	005M190V01210			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias

Contidos

Tema	

Planificación

Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición	

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Economía urbana e cidades intelixentes				
Materia	Economía urbana e cidades intelixentes			
Código	O05M190V01211			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición	Castelán			
Departamento	Economía aplicada Organización de empresas e márketing			
Coordinador/a	Vaquero García, Alberto			
Profesorado	Rivo López, Elena Vaquero García, Alberto			
Correo-e	vaquero@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descrición xeral	O obxectivo desta materia e afondar en cuestións relacionadas coa economía urbana en xeral, dedicandolle un especial tratamento as cidades intelixentes			

Competencias	
Código	
CB2	Que o estudantado saiba aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en novas contornas ou pouco coñecidas dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
CB4	Que o estudantado saiba comunicar as súas conclusións -e coñecementos e razóns últimas que as sustentan- a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen abigüedades
CB5	Que o estudantado posea as habilidades de aprendizaxe que lle permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en gran medida autodirixido e autónomo
CG3	Adquirir coñecementos, ferramentas e recursos de alto nivel para cubrir as expectativas investigadoras e profesionais do estudantado e da sociedade no relativo ao estudo da Ordenación, Planificación e Xestión das cidades
CG4	Manexar conceptos, métodos e ferramentas propias da investigación na análise urbanística para planes específicos
CE7	Comprender os procesos de transformación dixital en curso, familiarizándose coas ferramentas analíticas e de modelado urbano para aplicalas nos procesos de toma de decisións (reactivos e preventivos) na planificación e xestión urbana, baseadas na información analítica
CE8	Planificar e recomendar sistemas intelixentes de recopilación de información co fin de controlar a sostenibilidade, a calidade de vida e a intelixencia urbana
CE12	Discutir as diferentes traxectorias das cidades e as diferentes opcións de política urbana
CE13	Analizar situacións máis problemáticas ou ventaxosas nun sentido dado da evolución económica
CE14	Definir escenarios e propor medidas de debate para o desenvolvemento económico a escala urbana, metropolitana ou rexional
CT2	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da vida
CT5	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade

Resultados de aprendizaxe	
Resultados de aprendizaxe	Competencias
Aplicar el conocimiento económico para entender el fenómeno de las smartcities.	CB2 CG3
Entender el funcionamiento de las ciudades inteligentes desde una perspectiva económica.	CT2
Identificar las ventajas y limitaciones de las ciudades inteligentes desde la óptica de la economía.	CB5 CE7 CE8 CT5
Conocer cómo las Tecnologías de la Información y las Comunicaciones (TICs) puede mejorar la prestación de servicios públicos.	CG4 CT2
Saber diseñar la prestación de servicios públicos locales eficientes desde la perspectiva económica	CG3 CG4 CE8 CE14

Conocer y saber enfrentarse al nuevo paradigma urbano que suponen las ciudades inteligentes a partir del razonamiento económico.	CB2 CB4 CG3 CT5
Aplicar el conocimiento de la financiación y la fiscalidad local a la resolución de los problemas económicos con los que se enfrentan las ciudades.	CB4 CG3 CE13 CE14
Saber manejar la política presupuestaria y de ingresos a nivel local	CB4 CE12 CE13 CT2

Contidos

Tema	
Tema I: O fenómeno das smart cities dende a perspectiva económica	O cambio de paradigma: as cidades e provincias intelixentes. Aspectos económicos das smart cities
Tema II: O funcionamento das smart cities dende a visión económica	Cambios no modelo de crecemento urbano. Principales pilares e actuacións a desenvolver nunha smart city
Tema III: Vantaxes e limitacións das smart cities dende a perspectiva económica	Beneficios e limitacións das smart cities.
Tema IV: O papel das TICs para mellorar a prestación dos servizos públicos	O desenvolvemento das smart cities en España e Galicia. Análise de casos. Recomendacións e liñas de mellora
Tema V: A política presupostaria e de ingresos a nivel local	Aspectos básicos sobre política orzamentaria de ingresos a nivel local
Tema VI: A financiación e a fiscalidade local	Aspectos básicos sobre financiamento e fiscalidade local.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	28	60	88
Resolución de problemas	0	20	20
Estudo de casos	0	13	13
Exame de preguntas obxectivas	0	2	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introductorias	Presentación do contido e obxectivos da materia. Metodoloxía de traballo e sistemas de control e avaliación.
Lección maxistral	Para cada tema o docente presentará na aula as cuestións mais relevantes e formulará a metodoloxía a seguir para interpretar os contidos Posteriormente o alumno deberá revisar de forma autónoma os contidos expostos.
Resolución de problemas	Resolución de problemas baseados no contido da materia
Estudo de casos	Estudo de casos de cidades intelixentes dende a perspectiva económica

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas	O alumnado deberá resolver un conxunto de problemas relacionados co contido da materia presentados polo profesorado
Estudo de casos	O alumnado deberá estudar un conxunto de casos relacionados co contido da materia presentados polo profesorado

Avaliación

	Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas
Resolución de problemas	Resolución de problemas de forma individual	30	
Estudo de casos	Estudo de casos	40	
Exame de preguntas obxectivas	Examen de preguntas tipo test	30	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Convocatoria ordinaria

Nesta materia realizarase unha avaliación continua do traballo realizado polo alumno. Para superar a asignatura por avaliación continua deben acadar alomenos un 25% da nota nas tres probas realizadas (resolución de problemas, estudos de casos e exames de preguntas obxectivas (tipo test) e sacar, en media, un 5.

A non presentación a calquera das tres probas suporá que o alumno deixa de ser avaliado en avaliación continua. A nota final por avaliación continua será a suma das notas parciais obtidas ata ese momento.

Aqueles alumnos que non teñan superado a materia por avaliación continua ou non queiran optar por esta vía terán a opción de presentarse a un examen final. Este examen valerá o 100% da nota, e a calificación obtida substituirá á obtida en avaliación continua. En caso de non presentarse, a nota será a obtida en avaliación continua.

Convocatoria extraordinaria

A convocatoria extraordinaria consistirá nun examen final. Este examen valerá o 100% da nota.

As datas e horarios das probas de avaliación das diferentes convocatorias son as especificadas no calendario de probas de avaliación aprobado pola Coordinación do Título para o curso 2022-2023. No caso de conflito ou disparidad entre as datas dos exames prevalecerán as sinaladas na páxina web do Título.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Vaquero García, Alberto, **Áreas urbanas e especialización inteligente**, 1, Red Localis, 2019

Vaquero García, Alberto /Marquina, Juan, **Entidades locales inteligentes: la modernización de los ayuntamientos y diputaciones**, 1, Red Localis, 2019

Vaquero García et al., **Urban Models of Sustainable Development from the Economic Perspective: Smart Cities**, 1, Springer, 2017

CARAGLUI, A., DEL BO, CH. y NIJKAMP, P., **Smart cities in Europe, 3rd Central European Conference in Regional Science-CERS**, 2019

FUNDACIÓN TELEFÓNICA, **Ciudades inteligentes**, 2015

Bibliografía Complementaria

Vaquero García, Alberto,

<https://www.laregion.es/articulo/euro/nuevo-diseno-ciudades-perspectiva-economica/20170507153051706485.html>, 2017

Smart cities in Europe, 3rd Central European Conference in Regional Science-CERS, **Smart cities in Europe, 3rd Central European Conference in Regional Science-CERS**, 2012

RED ESPAÑOLA DE CIUDADES INTELIGENTES,

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Economías de aglomeración e clústeres**

Materia	Economías de aglomeración e clústeres			
Código	005M190V01212			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OP	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe

Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Metodoloxías de investigación e plan de disertación**

Materia	Metodoloxías de investigación e plan de disertación			
Código	O05M190V01213			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código	

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe	Competencias

Contidos

Tema	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición	

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición	Cualificación	Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas externas**

Materia	Prácticas externas			
Código	005M190V01214			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descriptores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	5	OB	1	2c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo fin de máster**

Materia	Traballo fin de máster			
Código	005M190V01301			
Titulación	Máster Universitario en Desafíos das Cidades			
Descritores	Creditos ECTS	Carácter	Curso	Cuadrimestre
	30	OB	2	1c
Lingua impartición				
Departamento				
Coordinador/a				
Profesorado				
Correo-e				
Web				
Descrición xeral				

Competencias

Código

Resultados de aprendizaxe

Resultados de aprendizaxe Competencias

Contidos

Tema

Planificación

Horas na aula   Horas fóra da aula   Horas totais

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Atención personalizada**Avaliación**

Descrición   Cualificación   Competencias Avaliadas

Outros comentarios sobre a Avaliación**Bibliografía. Fontes de información****Bibliografía Básica****Bibliografía Complementaria****Recomendacións**